

“Hastayım Sana (Prime)” Filminin Psikoterapide Etik Bağlamda Değerlendirilmesi

Evaluation of the Film "Prime" in the Context of Ethics in Psychotherapy

Arş. Gör. Büşra ALTINIŞIK¹, Dr. Öğr. Üyesi Ece TATHAN BEKAROĞLU²

Öz

Psikoterapistler psikoterapi sürecinde kimi zaman etik açıdan ikilemler yaşayabilmektedir. Bu durumlarda psikoterapistlerden etik ilke ve standartlara uygun olarak hareket etmesi beklenmektedir. Bu çalışmada, “Hastayım Sana (Prime)” filmine konu olan ikilemin psikoterapide etik bağlamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada öncelikle film ile ilgili genel bilgilere yer verilmiş ve psikoterapi sürecinde temel etik ilke ve standartlardan bahsedilmiştir. Sonrasında, filmin ana karakterlerinden olan Lisa (psikoterapist) ve Rafi (danışan) arasındaki psikoterapi süreci; Amerikan Psikoloji Birliği (APA) ve Türk Psikologlar Derneği (TPD) tarafından belirlenen etik ilke ve standartlar kapsamında değerlendirilmiştir. Lisa ve Rafi arasındaki psikoterapi sürecinde dürüstlük, gizlilik ve çoklu ilişkilere girmeme ilkeleri üzerinde durulmuştur. Lisa'nın etik ihlallerine ve süreç içerisinde uygun görülen etik davranışlarına yer verilmiştir. Filmde, etik ihlal olarak değerlendirilen durumlarda psikoterapistin etik davranışının ne olabileceği etik kurallar çerçevesinde tartışılmıştır. Psikoterapistlerin etik açıdan karşılaşılabileceği zorluklar film bağlamında ele alınmış ve bu durumlarda etik ilkeler doğrultusunda psikoterapistlere olası öneriler sunulmuştur. Çalışma, eleştirel bir araştırmadır ve psikoterapide etik bakış açısıyla betimsel yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Ele alınan film psikoterapistlerin karşılaşılabileceği etik ihlallerin örneğini yansıtmaları bakımından önemlidir. Filmin psikoterapide etik bağlamda değerlendirilmesinin etik dışı davranışların yol açabileceği sonuçları göstermesi açısından psikoterapistler ve bu alanda eğitim alan bireyler için örnek teşkil ettiği düşünülmektedir. Aynı zamanda çalışma, psikoterapide etiğin önemini kavramak açısından psikoloji alanında eğitim alan öğrencilerin yararlanabileceği önemli bir kaynak olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sinema ve psikoterapi, psikoterapide etik, etik ihlal, film analizi

Makale Türü: Film Analizi

Abstract

Psychotherapists sometimes experience ethical dilemmas during psychotherapy process. In these cases, psychotherapists are expected to act in accordance with ethical principles and standards. In this study, it was aimed to evaluate the dilemma in the film "Prime" in the context of ethics in psychotherapy. First of all, general information about film was given and the basic ethical principles and standards in psychotherapy were mentioned. Afterwards, the psychotherapy process between Lisa (psychotherapist) and Rafi (client), who are main characters of the film, had been evaluated within the scope of ethical principles and standards determined by American Psychological Association (APA) and Turkish Psychological Association (TPD). In the psychotherapy process between Lisa and Rafi, the principles of honesty, confidentiality and not engaging in multiple relationships were emphasized. Lisa's ethical violations and ethical behaviors during the process were included. In this film, the ethical behaviors of psychotherapist in situations that were considered as ethical violations were discussed with ethical rules. The ethical difficulties that psychotherapists may encounter were discussed and possible suggestions were presented. The study is a critical research and had been analyzed using a descriptive method with an ethical perspective in psychotherapy. The film is important as an example of ethical violations that psychotherapists may encounter. Evaluation of the film in ethical context is thought to set an example for psychotherapists and individuals trained in field in terms of showing the consequences that unethical

¹ Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, baltinisik@nny.edu.tr

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ecebekaroglu@hbv.edu.tr

Atf için (to cite): Altınışik, B. Ve Tathan Bekaroğlu, E. (2024). “Hastayım Sana (Prime)” Filminin Psikoterapide Etik Bağlamda Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 1307-1317.

behaviors can lead. At the same time, study is seen as an important resource that students studying in psychology field can benefit from to understand importance of ethics in psychotherapy.

Keywords: Cinema and psychotherapy, ethics in psychotherapy, ethics violation, film analysis

Paper Type: Film Analysis

Giriş

Sıklıkla etkileşim halinde olan sinema ve psikoloji alanı temelde insan doğası ile ilgilenmektedir. İnsanın duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, ilişkilerini ele alarak insanı anlamaya çalışan bu iki alan sürekli olarak birbirini etkilemektedir. Sinema, psikoloji biliminden ve bu alanda yapılan araştırmalardan yararlanmakla birlikte psikoloji bilimi de sinemayı kimi zaman terapötik bir araç olarak kullanmaktadır (Köse, 2007; Lampropoulos vd., 2004; Schneider, 2002). Sinemada son dönemlerde psikoterapistlerin ve terapi sürecinin daha fazla yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda özellikle filmlerde, psikoterapistlerin ve terapi seanslarının nasıl yansıtıldığı bireylerin psikoterapistlere karşı bakışımı, toplumsal algıyı ve bireylerin beklentilerini etkilemektedir. Psikoterapistlere ve terapi sürecine dair sahneler kimi zaman gerçeği yansıtırken, çoğunlukla negatif bir tutumda resmedilerek kalıp yargıların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Sinemada çoğunlukla ‘eğlence’ odak noktası olduğundan, izleyicileri etkileme ve şaşırtma amaçlandığından psikoterapistlerin ve psikoterapinin sinemada yansımaları da bu doğrultuda karmaşık bir hal almaktadır (Schneider, 2002; Wahl vd., 2018).

Psikoterapist karakterine yer veren bazı filmlerde psikoterapistlerin zeki, saygılı, kibar, mesleki olarak yeterli oluş gibi olumlu özellikleri vurgulanmaktadır. Ancak çoğu filmde psikoterapistler manipülatif, güvenilmez, etik dışı davranışlar sergileyen bireyler olarak yansıtılmaktadır ve bu durum psikoterapistlere yönelik olumsuz kalıp yargıları etkilemektedir (Schneider, 1987; Wedding ve Niemiec, 2003). Bunun yanında psikoterapiste aşırı olumlu özellikler (her şeye gücü yeten, iyileştiren, kahraman vb.) atfetmenin de olumsuz özellikler gibi kategorize edici olduğu düşünülmektedir (Gabbard ve Gabbard, 1999). Psikoterapistlerin sıklıkla etik dışı davranışlar sergilediğini, manipülatif davranarak danışanı yönlendirdiğini ve danışanın yararını gözetmeyen eylemlerde bulunduğunu ortaya koyan birçok modern film bulunmaktadır (Wahl vd., 2018; Wedding ve Niemiec, 2003). Türk sinemasında da psikoloji ile ilgilenen profesyoneller, etik sınırları kimi zaman görmezden gelen ve danışana ait kişisel bilgilerin gizliliğine yeterince önem vermeyen bir tutumda yansıtılmaktadır (Gençoğlu, 2019). Literatürde yapılan çalışmalar, filmlerde psikoterapistlerin etik açıdan problemleri davranışlarını yansıttığından psikoterapistlerin davranışlarının ve psikoterapi sahnelerinin etik açıdan incelenebilecek önemli noktaları bulunmaktadır. Çünkü filmlerde sergilenen terapist imajı; bireylerin psikoterapistlere yönelik algısı, psikoterapiye başvurmaları veya psikoterapistten beklentileri üzerinde etkili olmaktadır (Orchowski vd., 2006; Schneider, 2002).

Psikoterapi sürecinde danışanın ve psikoterapistin güvenliğini sağlamaya yönelik temel etik ilkeler (dürüstlük, gizlilik, yarar sağlama ve zarar vermeme, çoklu ilişkiye girmeme) vardır ve sinema tarihinde bu etik ilkelerin ihlal edildiğini gösteren filmler bulunmaktadır (“Asabiyim”, “K-pax”, “Ben Sana Söylemişim” vb.). Filmlerde psikoterapistlere sıklıkla yer verilmesine rağmen çalışmada “Hastayım Sana” filminin seçilmesinin temel nedeni; filmin psikoterapi seansları üzerinden ilerlemesi ve bu noktada kapsamlı bir analiz yapma imkanı sunmasıdır. Film psikoterapistin karşılaştığı etik ikilemi ve etik ihlalin gerçekleşmesi durumunda oluşabilecek sorunları açığa çıkarması bakımından önemlidir. Ayrıca filmde yer alan sahneler dürüstlük, gizlilik vb. birçok etik ilke açısından değerlendirme olanağı sağladığından çalışma kapsamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda, bu çalışmada 2005 yılı yapımı olan “Hastayım Sana” filminin psikoterapi sürecinde etik ilke ve ihlaller kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1. Filmin Künyesi

Filmin Adı: Hastayım Sana (Prime)

Yönetmenin Adı: Ben Younger

Oyuncular: Uma Thurman (Rafi Gardet), Merly Streep (Lisa Metzger), Bryan Greenberg (David Bloomberg), Jon Abrahams (Morris), Zak Orth (Randall), Mini Anden (Sue)

Yapım Yılı: 2005

2. Filmin İçeriği

Psikoterapist Lisa Metzger; özellikle son dönemde ilişkiler konusunda zorluk yaşayan Rafi Gardet ile görüşmelerini yürütmektedir. 37 yaşında ve fotoğrafçı olan Rafi 9 yıldır evli olduğu eşinden yeni boşanmıştır. Hayatını ve ilişkilerini düzene koymak için psikoterapist Lisa ile düzenli olarak görüşmektedir. Rafi boşandıktan kısa süre sonra 23 yaşında olan David ile tanışır, ilişkileri başlar ve bu durumu da psikoterapisti ile paylaşır. Rafi'nin kendisinden yaşça küçük olan bir erkekle ilişkiye başlaması konusunda endişeleri bulunmaktadır. Psikoterapist, görüştüğü kişi ile ilişkilerini destekleyici bir tutumda yaklaşır. Görüşme sürecinde Rafi'nin David ile ilgili verdiği bilgiler doğrultusunda psikoterapist, bahsedilen kişinin kendi oğlu olduğunu fark etmektedir. Etik prensiplere uygun davranmak isteyen psikoterapist bu durumu bir meslektaşına danışır. Meslektaşı bu ilişkinin evlilik sürecine gitmeyebileceğini ve Rafi'nin yararını gözetmek amacı ile bilmiyormuş gibi davranarak psikoterapiye devam etmesi gerektiğini söyler. Psikoterapi süreci, bir süre daha bu bilgi Rafi'den gizlenerek devam eder. Terapide Rafi'nin ilişkilerinden, David'den, cinsel hayatlarından detaylı bir şekilde bahsetmesi ile psikoterapist seansın ortasında Rafi'ye David'in kendi oğlu olduğunu açıklar. Psikoterapist, bu süreci sonlandırmaları gerektiğini ifade eder. Rafi bu durum karşısında ihanete uğramış gibi hissettiğini belirtir. Filmin ilerleyen sahnelerinde David annesini Rafi ile tanışması için ikna eder. David ve Rafi'nin ilişkileri bir süre daha devam eder ancak hayat beklentilerinin uyuşmaması gibi farklı sebeplerden dolayı ilişkilerinin bitmesi ile film sonlanır.

3. Psikoterapide Etik İlke ve Standartlar

Etik; devamlı bir şekilde sorgulamayı, kişisel ve mesleki sorumluluğu, farkındalığı kapsayan genel bir tanımdır (Pope ve Vasquez, 2016: s. 2). Psikoterapi kapsamında bu tanım; alanda çalışan psikoterapistlerin psikoterapi hizmeti sunarken etik ilke ve standartlara uygun davranmalarını içermektedir. Bu ilke ve standartlar; yaygın olarak bilinen, uluslararası bir kurum olan ve bu alanda genel sınırları çizen Amerikan Psikoloji Birliği (APA) ve Türkiye'de ise Türk Psikologlar Derneği (TPD) tarafından açıklanmıştır. APA, TPD ve benzeri kuruluşlar, yaşanabilecek etik ikilemlerin danışanın yararı gözetilerek çözülmesi konusunda yol haritası sunmuşlardır (American Psychological Association [APA], 2002; Türk Psikologlar Derneği [TPD], 2004).

TPD (2004) tarafından yayımlanan Etik Yönetmeliğine göre temel etik ilkeler şu başlıklar altında toplanmıştır: Yetkinlik/Yeterlilik, Yararlı Olmak Zarar Vermemek, Sorumluluk, Dürüstlük, İnsan Haklarına Saygılı Olma ve Ayrımcılık Yapmamak. Her bir etik ilkenin kendi içinde alt başlıkları bulunmaktadır. Psikoterapistin yetkinliği başlığı altında; yetkinliğin sınırlarına, korunması ve geliştirilmesine, değerlendirilmesine, psikoterapistin çalışmasını engelleyen koşullara ve etik farkındalığa yer verilmiştir. Yararlı olmak ve zarar vermemek temel ilkesi altında; en yüksek yararı gözetmeye, zarar vermemeye, kötüye kullanımdan kaçınmaya (cinsel ve diğer kötüye kullanımlar), çoklu ilişkilerden ve görevini kötüye kullanmaktan kaçınmaya değinilmiştir. Sorumluluk ilkesi kapsamında; etik sorumluluktan, gizliliğin korunması zorunluluğundan, elde edilen bilgilerin gizli tutulmasından, özel bilgilerin eğitim vb. amaçlar için kullanımından, doğru bilgilendirme sorumluluğundan ve genişletilmiş sorumluluktan bahsedilmiştir. Dürüstlük ilkesi; kendini doğru tanıtmak, doğru bilgilendirme, topluma yönelik bilgilendirmede dürüstlük, kamuya yönelik yayın organlarını

kullanma, reklam amaçlı açıklamalardan kaçınma ve kendi yararına hizmet ortamı oluşturma konularını kapsamaktadır. İnsan haklarına saygılı olma ve ayrımcılık yapmama ilkesi ise hizmet verilenlere saygı, meslektaşlara saygı, kişisel farkındalık ve uzmanlığını kötüye kullanmama bağlamında açıklanmıştır.

Yetkinlik/yeterlilik; psikoterapistin çalıştığı alanda uygun yasal eğitimini tamamlamış olmasını, yeni bilimsel gelişmeleri ve eğitimi takip etmesini ifade etmektedir. Yararlı olup zarar vermeme ilkesi; psikoterapistin hizmet verdiği kişi ile ilişkisinde en yüksek yararı gözetmesi ve zarar vermekten kaçınması anlamına gelmektedir (APA, 2002). Bu bakımdan psikoterapistin öncesinde tahmin edilebilen veya kaçınılmaz olarak görölen bir zararı en aza indirmek için çaba göstermesi ve danışanı bu konuda bilgilendirmesi gerekmektedir. Cinsel kötüye kullanım, çoklu ilişkiler ve görevini kötüye kullanma bu ilke kapsamında değerlendirilmektedir. Psikoterapist ile danışan arasındaki yakınlığın veya cinsel bir ilişkinin varlığı danışana ve terapötik ilişkiye zarar verebileceğinden etik ihlal olarak görölmektedir. Psikoterapistin mesleki rolü dışında başka bir rolünün olması veya danışanın yakın olduğu bir kişi ile psikoterapistin ilişkisinin olması, psikoterapi sürecinde çoklu ilişi kapsamında açıklanmaktadır. Psikoterapistin baskı aracı olarak yetkinliğini ve bilgisini kullanmaması gerektiği 'görevini kötüye kullanmaktan kaçınma' kapsamında değerlendirilmektedir. Yarar sağlayıp zarar vermeme ilkesi bu alt başlıkları kapsamak ile birlikte diğer tüm ilke ve standartların temelinde bulunmaktadır (TPD, 2004). Psikoterapistin mesleki açıdan sorumluluk sahibi olması; etik açıdan ikilemler yaşadığında bu ikilemleri çözme yönünde adımlar atması, çözemediği durumlarda meslektaşlarından destek alması, danışanlardan edindiği bilgileri koruması ve gizli tutması gerektiğinin farkında olması anlamına gelmektedir (APA, 2002). Kendini doğru tanıtmaya, herhangi bir konu hakkında açıklama yaparken nesnel olma ve haksız uygulamaları önleme 'dürüstlük ve adalet' ilkesi kapsamındadır. İnsan haklarına saygılı olma ve ayrımcılık yapmama ilkesi ise kişinin mahremiyetine saygı duymayı, çeşitliliği kabul etmeyi, cinsiyet, yaş, etnik köken, din vb. konularda danışana ayrımcılık yapmamayı ve kişisel önyargılardan kaçınmayı vurgulamaktadır (TPD, 2004).

Yönetmelikte yer alan genel etik ilke ve kuralların yanında özel alanlarla ilgili (eğitim, psikoterapi, psikolojik değerlendirme, araştırma ve yayın) etik kurallara da yer verilmiştir. Eğitim ile ilgili etik kurallar; eğitim programlarının yeterli düzeyde bilgi sağlamasını, öğretimde doğruluk ve nesnelliliğin bulunmasını, öğrenciyi kişisel bilgilerinin açıklamaya zorlamamayı, öğrencinin ve süpervizyon alan kişinin başarisının değerlendirilmesinde önemli olan noktaları vurgulamaktadır. Psikoterapi ile ilgili etik kurallar; bireysel, aile, çift veya grup terapisi süreci ile ilgili danışanların bilgilendirilmesini, geleneksel olmayan psikoterapi ortamları (viodekonferans, telefon görüşmeleri vb.) ile ilgili danışana süreç ve olası riskler hakkında bilgi verilmesini içermektedir. Bununla birlikte bu kural kapsamında; öncesinde başka bir uzmandan destek alan kişi ile psikoterapi sürecine girme, psikoterapinin başlatılmasında sakıncalı olabilecek durumlar (duygusal ve cinsel yakınlaşma), psikoterapinin kesintiye uğraması ve sonlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Psikolojik değerlendirme ile ilgili başlık; psikolojik değerlendirme araçlarının kullanmadan önce danışanın rızasının alınmasını, testlerin hazırlanmasını, değerlendirme sonuçlarının yorumlanmasını ve danışana açıklanmasını kapsamaktadır. Araştırma ve yayınlama alanı ile ilgili etik kurallar; çalışmalarda katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alma, kayıt alınması durumunda katılımcıların bilgilendirilmesi, çalışmada katılımcıları teşvik etme, katılımcıları yanılma, hayvanların çalışmalarda kullanımını, çalışma sonuçlarının rapor edilmesi, kaynak hırsızlığı, yayın hakkı gibi konuları içermektedir (TPD, 2004).

APA ve TPD etik yönetmeliğinde psikoterapinin bilgilendirilmiş onam formu ile başlamasına, psikoterapi sürecinde duygusal bir yakınlaşmanın etik dışı olduğuna, psikoterapide akrabaların, yakınların danışan olarak kabul edilmesinin sakıncalı göröldüğüne ve danışanın psikoterapiden artık fayda sağlayamadığı veya zarar gördüğü durumların ortaya çıkması durumunda psikoterapinin sonlandırılması gerektiğine değerinilmiştir. Psikoterapinin

sonlandırılması durumunda danışanın psikoterapiyi bitirmek için hazır olması veya alternatif seçeneklerin danışana sunulması gerekmektedir (APA, 2002; TPD, 2004).

4. “Hastayım Sana” Filminde Yapılan Etik İhlaller

“Hastayım Sana” filminde yer alan psikoterapi sürecinde, sözü geçen etik ilke ve standartlar kapsamında; dürüstlük, gizlilik, çoklu ilişkiler ilkeleri ile ilgili ihlallerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Filmde Lisa (psikoterapist) dürüstlük ilkesini, danışanın görüştüğü kişinin kendi oğlu olduğu bilgisini gizleyerek ihlal etmektedir. Lisa psikoterapide Rafi’nin verdiği bilgiler doğrultusunda görüştüğü erkek arkadaşının kendi oğlu olduğunu fark etmesiyle bu şekilde nasıl devam edebileceği konusunda endişelenmekte ve meslektaşına danışmaktadır. Meslektaşı, bu ilişkinin kısa sürede bitme olasılığını ve oğlunun bu ilişkinin hiçbir yere varmayacağını belirttiğini hatırlatarak, Rafi’nin yararını gözetmek için hiçbir şey yokmuş gibi psikoterapiye devam etmesini önerir. Psikoterapinin sonlanması ve David ile Rafi arasındaki ilişkinin de bitmesi durumunda Rafi’nin psikoterapiden yarar sağlayamayacağını öngördüğünü ve buna basit bir göz yumma olarak bakılabileceğini belirtir. Lisa bunun ahlaki olup olmadığını meslektaşına sorduğunda, Lisa’nın amacının Rafi’ye yardım etmek olduğunu ve ahlaki sınırlar bu olduğunu vurgular. Lisa, Rafi’nin yararı için bu bilgiyi gizlediğini düşünerek psikoterapiye yaklaşık beş hafta boyunca devam eder. Ayrıca filmde Lisa’nın gerçeği açıklayana kadar birçok kez psikoterapi seansında ilişkilerden bahsederken dürüstlüğü ihlal ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin; bir seansta Rafi cinsel birlikteliklerinden, David’e karşı duyduğu yoğun cinsel arzudan ve onun şehvetli oluşundan bahsetmesine rağmen Lisa’nın gerçeği paylaşmayarak ve gizleyerek etik dışı davrandığı görülmektedir. Rafi’ye gerçeği açıklayana kadar Lisa’nın dürüstlük ilkesini ihlal ettiği, terapötik ilişki için önemli olan bu bilgiyi gizlemesinin psikoterapi sürecine nasıl bir etkisinin olduğunu kavramakta zorlandığı ve mesleki sorumluluğu alamadığı açıktır.

Filmde değerlendirilen bir diğer etik ihlal de gizlilik ilkesi ile ilgilidir. Psikoterapist Lisa, Rafi ile görüşmelerini yaşadığı evin yan odasında (kapı girişi ayrı olan bir odada) yürütmektedir. Filmde bir sahnede; Lisa’nın oğlu David evden çıkarken terapi için gelen Rafi ile karşılaşma ihtimali olduğundan Lisa bu durumu engellemek için telaşla kapıyı açmaktadır. Psikoterapi ortamı için temel prensiplerden biri mahremiyet olduğundan böyle bir ortamda psikoterapist açısından danışanları kabul ederken veya uğurlarken aile üyelerinden biriyle veya burada yaşayan veya ziyarete gelen diğer bireyler ile karşılaşmak mümkün görünmektedir (Sommers-Flanagan ve Sommers-Flanagan, 2015: s. 58). Bu örnekte olduğu gibi ayrı bir girişi olan evin bir odasında psikoterapi hizmeti sağlamanın etik açıdan bazı problemleri ortaya çıkarması kaçınılmazdır. Lisa’nın evi ve psikoterapi seansları için kullandığı odanın girişleri farklıdır ancak birbirlerine yakın olduğundan evden çıkan veya eve giren kişilerin danışanlar ile karşılaşma olasılığı oldukça yüksektir. Bu açıdan danışanların gizliliğine ve çoklu ilişkiye girmeye dair psikoterapi süreci için tehlike bulunmaktadır. Gizliliğin ihlaline dair filmde bir diğer örnek, Lisa’nın psikoterapide konuşulan ve David ile ilgili olan bazı bilgileri David’e Rafi’nin iznini almadan aktarmasıdır.

Psikoterapist ve danışan arasındaki mesleki ilişkinin ihlalini ifade eden “çoklu ilişki” ile ilgili sahneler filmde yer almaktadır. Rafi, bir seansta yeni ilişkiye başladığı David ile ilgili bilgi verirken 23 yaşında olduğunu söylemesi ile Lisa durumun farkına varmaya başlamıştır. Psikoterapide çoklu ilişkinin bir yansıması olan örnek diyalog aşağıda yer almaktadır.

Lisa (terapist): Ne iş yapıyor?

Rafi (danışan): Ressam. Kendisine öyle demiyor ama o ressam. Bununla ilgili sorunları var. Ailesi onu işinde hiç desteklemiyor.

Lisa (terapist): Nerede yaşıyor?

Rafi (danışan): Büyük Cadde. Aşağı doğu tarafı. Oraya henüz gitmedim. Ev arkadaşları var. Ben de ayak altında dolaşmak istemiyorum.

Lisa (terapist): Tamam. Süremiz doldu. Pazartesi günü ... görüşelim.

Rafi (danışan): Pekala. İyi misin?

Lisa (terapist): Evet. Hayır. Evet. İyiyim...Bir yere gitmem gerek.

Lisa'nın psikoterapide bahsedilen kişinin kendi oğlu olduğunu anladığı esnada seansı aniden saatini kontrol etmeden yarıda kestiği, vaktin dolduğunu söylediği, Rafi'ye söz hakkı tanımadan kapıya yöneldiği ve kapıyı açtığı görülmektedir. Rafi ilerleyen seanslarda David ile cinsel ilişkisine dair detayları paylaşmaktadır. Bu detayları dinlerken Lisa oldukça zorlanmakta, Rafi anlattıkça Lisa'nın yüz ifadesi değişmekte ve elleri titreyerek bardağa su doldurmaktadır. Bu detaylardan rahatsız olan Lisa, Rafi konuşurken sözünü keserek art arda “Anlıyorum.” demekte ve dinlerken rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. Psikoterapist ve danışan arasındaki profesyonel ilişkisinin yanında Lisa'nın Rafi'yi oğlunun sevgilisinden bağımsız bir kişi olarak değerlendirmekte zorlandığı görülmektedir.

Lisa, oğlu David ve danışanı Rafi arasındaki ilişkiyi bildiğinden ve bu ilişkiyi onaylamadığından Rafi'ye ilişkiyi sonlandırması yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu durumu fark etmeden önce Rafi'nin bu ilişkiye dair paylaştıklarına olumlu tepkiler vermiş ve bu ilişkiyi desteklemiştir. Bir seansta Rafi yaşı ile ilgili endişelerini belirttiğinde Lisa ona iyi gelen şeyi yapması yönünde yorumlarda bulunurken gerçeği anladığında bu yorumlarının aksine ilişkiyi engelleyen bir tutumda yaklaşmıştır. Başka bir seansta Rafi David'in oldukça sorumluluk sahibi olduğunu belirtmesinin ardından Lisa, “Tertipli biri midir?” diye sormaktadır. Rafi tam olarak ne demek istediğini sorduğunda “Dağıttığımı toplar mı? Sabahları yatağımı yapar mı? Telefonu kullanmadan önce sorar mı?” sorularını art arda sormakta ve David'in olumsuz görülebilecek özelliklerini göstermeye çalışmaktadır. Başka bir seansta ise Rafi, bu ilişkinin nereye gittiği konusunda endişeli olduğunu, kendini akışa bırakmanın çok cezbedici olduğunu ancak David'in bu sorumluluğu üstlenemeyecek kadar genç olduğunu ve kendini bırakmaya korktuğunu ifade etmiştir. Psikoterapist Lisa, bunun çok olgun bir düşünce şekli olduğunu ve erkek arkadaşının nasıl bir durum içinde olduğunu tam olarak bilmiyor olabileceğini vurgulamıştır. Rafi'nin “Bu ilişkiyi hemen bitirmeli miyim?” sorusuna cevap veremeyeceğini söylese de bitirmesi yönünde desteklediği ve yönlendirdiği görülmektedir. Diğer bir seansta ise Rafi, David'in yanına taşındığını söylediğinde Lisa, “Senin arzularını, isteklerini yerine getiremeyecek biri olduğunu söylememiş miydin?” diyerek tepki vermiştir. Rafi, Lisa'nın her zaman söylediği gibi hayatı akışına bırakmanın doğru olabileceğini söyleyerek onay almak istediğinde psikoterapistin destekleyici olmadığı görülmektedir. Bu açıdan Lisa, Rafi'nin hayatını kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışmakta ve Rafi'ye zarar vermektedir. Danışanın yararını gözetmek için gerçeği sakladığını söyleyen Lisa'nın başlangıçta dürüstlük ilkesini ihlal ettiği, çoklu ilişkilere girerek danışanın yararını gözetmekten uzaklaştığı ve etik dışı davrandığı görülmektedir. Mesleki ilişkiye ek olarak psikoterapist ile danışan arasında başka bir ilişkinin varlığının psikoterapinin temel amacına zarar vermekte olduğu açıktır. Lisa oğlunu düşünerek Rafi'nin hayatını yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu durum aynı zamanda danışan için yararlı olma ilkesi ile çelişmekte ve etik ihlal olarak değerlendirilmektedir. Çoklu ilişkilerin bir yansıması olan başka bir sahnede Rafi, David'den bahsederken David'in kulak pamuğu kullanmamak gibi bazı sıra dışı alışkanlıklarının olduğunu ve nasıl bir annenin çocuğuna kulak pamuğu kullanmayı öğretmediğini şaşırarak anlatır. Psikoterapist Lisa ise bir anne tutumunda savunucu ve sinirli bir şekilde çocuk doktorlarının bunu sağlıksız olduğu için önermedikleri yönünde araştırmalardan bahsederek detaylı bir açıklama yapar. Ardından da bu tepkisi için Rafi'den özür dileyen Lisa'nın psikoterapist ve anne rolü arasında bir çatışma yaşadığı anlaşılmaktadır. Psikoterapi esnasında David ile ilgili bilmediği birçok şeyi öğrendiği kimi sahnelerde Lisa'nın gözyaşlarını gizlemeye çalışmakta olduğu da görülmektedir. Lisa, Rafi'nin anlattıklarını psikoterapide nesnel bir şekilde değerlendirmekte güçlük yaşamakta, psikoterapist olarak danışan için belirsizlik yaratmakta ve bu

durum terapötik ilişkiyi olumsuz etkilemektedir. Başka bir sahnede, David evden çıkarken ve Rafi ise seans için odaya girerken karşılaşmalarını önlemek için Lisa'nın kapı çalmadan kapıyı telaşlı bir şekilde açtığı, tuhaf davrandığı ve tüm olanları Rafi'nin anlamlandıramadığı görülmektedir. Buna ek olarak bir mağazada David ve Rafi'yi gören Lisa, eşine bir danışanını gördüğünü söyleyerek saklanmıştı. Buradaki örnekler psikoterapide çoklu ilişkilere girilmesi durumunda karşılaşılabilecek ve kaçınılması zor olan durumları ortaya koymaktadır.

Lisa'nın, David ve Rafi'nin özel hayatına saygı göstermeyerek etik ihlal yaptığı birçok sahne filmde yer almaktadır. Rafi'nin cinsel hayatından detaylı bir şekilde bahsettiği bir seansta Lisa, David ile ilgili merakından Rafi'ye sorular sormaktadır. Örneğin; "Korunuyor musun?" sorusunu sorduktan sonra "Elbette." cevabını aldığı anda Lisa rahatlamış gözükmektedir. Başka bir sahnede Rafi, David'in bu zamana kadar sadece iki kadınla birlikte olduğunu söylediğinde Lisa oldukça şaşırılmış bir şekilde "Ne? O sadece iki kadınla mı yatmış?" cevabını vermiştir. Rafi, ailesi ile geçinemediği için David'in kendi evine dönemeyeceğini söylediğinde ise Lisa'nın yüz ifadesi değişmiştir. Bu sahneler çoklu ilişkiler kapsamında rollerin karışmasının psikoterapi sürecine etkisini göstermektedir. Filmin sonlarına doğru David annesini ikna ederek Rafi'yi eve yemeğe davet etmektedir. Öncesinde danışan koltuğundayken, evde karşılaştıklarında sarılmış ve birlikte yemek yemişlerdir. Sonrasında Rafi; bazen David'in annesi olduğunu unuttuğunu, onu hala terapisti olarak gördüğünü ifade etmiştir. Psikoterapist ve danışan arasındaki çoklu ilişkinin psikoterapi tamamlandıktan sonraki sürece nasıl yansiyebileceğini bu örnek göstermektedir. Psikoterapi sürecinde danışan, Lisa'nın oğlu ile tanıştığından Lisa farkında olmadan çoklu ilişkilere girmiştir. Lisa süreç içerisinde gerçeği saklayarak etik dışı davranmış ve psikoterapide hem psikoterapist hem de oğlunun kız arkadaşının annesi rolünü üstlenmiştir. Oğlundan 14 yaş büyük olan Rafi'nin Yahudi olmaması ve bu ilişkiyi onaylamaması sebebi ile psikoterapi süreci Lisa açısından zorlayıcı ve kimi zaman da yönlendirici olmuştur. Bu noktada Lisa gerçeği söyleyerek psikoterapi sürecini sonlandırma ile tarafsız kalmaya çabalayarak süreci yönetme arasında ikilem yaşamıştır. Psikoterapistin gerçeği gizlemesi ile psikoterapide dürüstlük ve gizlilik ilkeleri ihlal edilmiştir. Böylece danışan ile çoklu ilişkilere girilmiş ve bu doğrultuda psikoterapi süreci olumsuz olarak etkilenmiştir.

Filmde belirli açılardan etik ilke ve standartlar ihlal edilmekle birlikte etik açıdan uygun görülen davranışlar da yer almaktadır. Filmde Lisa, Rafi'nin görüştüğü erkeğin kendi oğlu olduğunu fark edince etik açıdan psikoterapiye devam edip etmeme ile ilgili bir ikilem içerisinde kaldığından meslektaşından yardım istemektedir. Psikoterapistlerin etik çıkmazlar içinde buldukları zamanlar olabilmektedir ve böyle durumlarda psikoterapistler bu sorunları çözmekle yükümlüdür. Kendi başına çözmekte zorlandıkları durumlarda meslektaşlarından yardım almaları önerilmektedir (TPD, 2004). Lisa'nın bu durum karşısında ilk tepkisine bakıldığında, etik ilkelere uygun davranmak istediği ve mesleki sorumluluğunu yerine getirme gayretinin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu örnekte Lisa'nın danıştığı psikoterapistin de etik ilkeler doğrultusunda bir yönlendirme yapmadığı görülmektedir.

Filmdeki psikoterapi sahnelerinde psikoterapistin mesleki sorumluluğu kapsamında dikkat etmesi gereken noktaların olduğu düşünülmektedir. Bu noktalardan biri; danışanın psikoterapi odasına girdiğinde psikoterapist tarafından uygun bir şekilde karşılanmamasıdır. Lisa'nın danışan odaya girdiğinde odanın sıcaklığını ayarlamakla meşgul olduğu, Rafi'nin kapıyı kendisinin kapattığı ve koltuğa oturup "Evrakları imzaladım." (boşanma evraklarını kastederek) diyene kadar Lisa'nın Rafi ile ilgilenmediği ve karşısına oturmadığı görülmektedir. Rafi bu konuyu bir sorun olarak ortaya koymasa da bu durumun psikoterapist ve danışan arasındaki terapötik ilişkiyi olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Bu noktada psikoterapistin davranışı ile ilgili sorumluluğu alarak net bir şekilde açıklama yapması ve sonraki görüşmelerde ortamı öncesinde kontrol edeceğini ifade etmesi gerekmektedir. Mesleki sorumluluk kapsamında değerlendirilen psikoterapi ortamının danışan gelmeden önce ayarlanması, odanın havalandırması ve sıcaklığının kontrol edilmesi vb. psikoterapistin sorumluluğundadır. Başka bir görüşmede ise Lisa'nın, Rafi'nin seansını son anda hatırladığı, o esnada bir yazı yazdığı ve

saatine bakarak kapıya hızlıca yöneldiği görülmektedir. Lisa bir psikoterapist olarak seanslar için ön hazırlık yapmayarak gereken sorumluluğu almamaktadır.

Bir diğer nokta ise; filmde, Lisa'nın yaşadığı yerin ev ofis şeklinde dizayn edilmesidir. Psikoterapi odasında büyük ve karmaşık görünen bir kitaplık, çok sayıda kitap ve kişisel olduğu düşünülebilecek eşyalar bulunmaktadır. Kütüphanenin raflarında, Lisa'nın oğlu David'in çocukluk fotoğrafları yer almaktadır. Rafi, David'in artık onunla yaşamaya başlayacağını söylediği bir seansta; Lisa'nın gözü odada bulunan David'in ortaokul döneminde çekilmiş bir fotoğrafına takılmıştır. Bu esnada Rafi düşüncelerinden bahsetmektedir. Lisa'nın Rafi'ye dikkatini vermediği, ne konuşulduğunu tam olarak anlamadığı ve sadece "Doğru, doğru." diye tekrarlayarak Rafi'yi onayladığı görülmektedir. Böylece Rafi koltuktan doğrulmakta ve Lisa'nın baktığı yöne başını çevirerek "Nereye bakıyorsun?" diye sorduğunda Lisa panikleyerek yerinden kalkmıştır. Ona bir kitap göstermek istediğini söyleyerek hızlıca eline bir kitap vermiştir. Lisa, David'in olduğu anlaşılabilir fotoğrafı ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Rafi, kitabın ismini okuduğunda Lisa aniden Rafi'nin elinden kitabı çekmiş, yanlış kitap olduğunu söylemiş ve "Boş ver, unut gitsin." diyerek konuyu kapatmaya çalışmıştır. Ortamdaki fotoğrafları kaldırmak Lisa'nın sorumluluğundadır. Bu sahne psikoterapi odasında psikoterapistin hayatına dair bir unsurun bulunmasının psikoterapist ve danışan arasındaki ilişkiyi nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Psikoterapi ortamında aile fotoğraflarının kullanılması kişisel bir tercih olarak görülebilse de bu örnek benzer durumlarda sorun olabileceğini göstermektedir. Ev ofis şeklinde kullanılan psikoterapi odası; danışanlara psikoterapistin yaşadığı yer hakkında bilgi vermekte, odada kullanılan eşyalar ve fotoğraflar ile psikoterapistin kişisel birçok bilgisi de açığa çıkmış görünmektedir. Filmde ayrıca terapi odasının bir ev ortamını andırdığı ve ortamda bulunan çok sayıda kitap, çiçek vb. dikkat dağıtıcı uyarının bulunduğu ve ortamın bir psikoterapi seansı için uygun şekilde düzenlenmediği görülmektedir.

Önemli görülen diğer bir nokta ise; Lisa'nın, bahsedilen kişinin kendi oğlu olduğu bilgisini gizlemesi ile danışanın yararını gözetmediğini söyleyerek aslında danışana zarar vermiş, terapötik ittifakı bozmuş ve etik dışı davranmış olmasıdır. Lisa psikoterapide önemli olan bilgiyi danışandan bilerek gizlemiş ve bu etik dışı davranışı bir süre devam ettirmiştir. Sonrasında artık buna daha fazla dayanamayacağını söyleyerek seansta kendi koltuğundan kalkarak Rafi'nin yanına oturmuş ve gerçeği bildiğini itiraf etmiştir. Lisa burada etik dışı davranmaya devam ederek gerçeği gizleyebilir veya psikoterapiyi açıklama yapmadan bitirmeyi seçebilirdi. Başlangıçta dürüstlük, danışanın yararını gözetme ve zarar vermeme ilkelerini ihlal etmiştir ancak sonrasında gerçeği Rafi'ye yüz yüze aktararak bu açıdan sorumluluğu aldığı söylenebilir. Buna ek olarak, her şeyi açıkladığı bir seansta Rafi'nin ona ihanet ettiğini söylemesi üzerine Lisa, "Senin güvenine ihanet ettim ama bunu ilişkimizi korumak adına yaptım. Bu bana çok daha önemli göründü." diye belirtmiştir. Yaklaşık 5 haftadır bunu biliyor olduğunu söyleyerek, "Bunun kısa süreli bir ilişki olmadığına emin olmak istedim sadece. Eğer öyle olsaydı, şimdi devam ediyor olabilirdik ama şimdi ise bunları konuşarak iş beraberliğimizi sonlandıracağız. Senin iyiliğin için bu konuşmayı yapmaktan da kaçındığımı anlayabiliyor musun?" diyerek sonlandırma isteğini belirtmiştir. Bu noktada Rafi, bunu kendi yararı için değil oğlunun hayatını kontrol etmek için yaptığını ve cinsel yaşamı ile ilgili konuşmalarını Lisa'nın yönlendirdiğini ifade etmiştir. Durumu öğrenen David ise annesine bu yaptığının bir insanı kandırmak anlamına geldiğini ve ahlaksızlık olduğunu ifade ettiğinde Lisa, "Onun iyiliğini senden daha çok önemsiyorum." diyerek tepki vermiştir. Bu durum, Lisa'nın olayı etik açıdan doğru bir şekilde değerlendiremediğini göstermektedir. Rafi'nin özel hayatına saygı duymadığını, dürüstlük ilkesini ihlal ettiğini ve Rafi'nin yaşamını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmesinin Rafi ile terapötik ilişkilerine olan etkisini kavrayamadığını ortaya koymaktadır.

Bir başka önemli nokta ise; meslektaşısı ile görüşen Lisa hastasını incittiğini meslektaşısına söylediğinde meslektaşının tepkisidir. Rafi ve David'in birbirlerini incitmesinde kendi rolünün

olduğundan endişe duyduğunu ifade ettiğinde meslektaşı, onun en doğru olan şeyi yaptığını belirtmiştir. Psikoterapide kendiliğinden ortaya çıkan çoklu ilişkinin devam etmesinde Lisa'nın meslektaşının önemli bir rolü bulunmaktadır. Kesin bir dille bunu belirten meslektaşın davranışının etik olmadığı ve durumu etik açıdan değerlendiremediği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Psikoterapistler kimi zaman kaçınılması kolay kimi zaman ise kontrolleri dahilinde olmayan etik konular içerisinde kendilerini bulabilmektedirler. Psikoterapistlerin etik çıkmazlarda kaldıkları durumlarda, psikoterapide etik ilke ve standartları göz önünde bulundurarak harekete geçmeleri psikoterapistlerin mesleki sorumluluğu kapsamında değerlendirilmektedir. Psikoterapistlerin, etik ikilem içerisinde kaldıkları ve karar vermekte zorlandıkları zaman bu etik ikilemi danışanın yararına çözmek için meslektaşlarından veya etik kurullardan yardım almaları beklenmektedir. Örneğin; Türk Psikologlar Derneği Etik Kurulundan yardım alınabileceği TPD etik yönetmeliğinde belirtilmiştir (TPD, 2004).

Bu çalışmada "Hastayım Sana" filmi APA ve TPD yönetmeliğinde belirlenen etik ilke ve ihlaller ışığında değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Filmdeki etik ikilem temel olarak, danışanı Rafi'nin erkek arkadaşının kendi oğlu olduğunu öğrenen Lisa'nın psikoterapi sürecine devam edip etmeyeceği üzerindedir. Etik açıdan bakıldığında Lisa'nın meslektaşının da tavsiyesi ile Rafi'nin yararını gözetmek amacı ile gerçek bilginin danışandan gizlenerek dürüstlük ilkesinin temelde ihlal edildiği ve danışan ile çoklu ilişkinin sürdürüldüğü görülmektedir. Burada meslektaşının belirttiği gibi David ve Rafi'nin ilişkisinin kısa süre içinde sonlandığını ve buna ek olarak da Rafi'nin yeni bir ilişkiye başlamış olduğunu varsayalım. Bu durumda da Lisa ve Rafi arasındaki terapötik ilişkinin aynı şekilde devam etmeyeceği düşünülmektedir. Rafi tarafından öğrenilme de gerçek bilginin saklanması süreci olumsuz etkileyecektir. Danışan, gerçeğin aktarılması ve psikoterapinin sonlandırılması durumunda mı yüksek yarar sağlayacaktır yoksa gerçeğin gizlenip psikoterapinin sürdürülmesi durumunda mı fayda görecektir? Bu soru Lisa için etik ikilemi ortaya çıkarmaktadır. İhlaller kapsamında çalışmada ele alınan noktalara bakıldığında bilginin gizlenmesi ile başta dürüstlük ilkesi olmak üzere etik ilkelerin ihlal edildiği görülmektedir. Bu konu, çoklu ilişkilerin ortaya çıkma durumunda danışanın çıkarlarının en iyi şekilde gözetilmesi gerektiğine örnek teşkil etmektedir. Burada kendini çoklu ilişki içerisinde bulan Lisa'nın başlangıçta dürüstlük ilkesi doğrultusunda psikoterapiyi sonlandırmasının ve Rafi'yi bir psikoterapistle yönlendirmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, meslektaşının tavsiyesi konusunda endişeleri olduğu görülen Lisa'nın diğer meslektaşlarına da danışması etik açıdan uygun bir diğer seçenek olarak değerlendirilmektedir.

Filmde psikoterapi sürecinde temel etik prensiplerden olan dürüstlük, gizlilik, yarar sağlama ve zarar vermeme, çoklu ilişkiye girmeme ilkelerinin ihlal edildiği görülmektedir. Psikoterapistlere yönelik etik açıdan olumsuz tasvirin filmlerde sıklıkla gözlendiği görülmektedir (Wahl vd., 2018; Young vd., 2008). Psikoterapistlerin ve psikoterapi sürecinin filmlerde etik açıdan olumsuz yansıtılması bu doğrultuda mitlerin oluşması ile ilişkilendirilmektedir (Gharaibeh, 2005; Schill vd., 1990). Ele alınan filmin, izleyicilerin psikoterapistlere bakışını olumsuz etkileyebileceği ve psikoterapistlerin güvenilir kişiler olarak algılanabilmesini etkileyebileceği düşünülmektedir. Olası bu olumsuz etkinin yanında film, psikoterapistlerin karşılaşabileceği etik ihlalleri yansıttığından ve bu ihlallerin ortaya çıkarabileceği zararlar konusunda bilgi sağladığından psikoterapide etiğin önemini kavramak açısından psikoloji alanında eğitim alan öğrencilerin yararlanabileceği önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Bu bağlamda psikolojide Etik dersi kapsamında incelenebilecek değerli bir film olduğu düşünülmektedir. Filmde, alanda çalışan psikoterapistlerin karşılaşabileceği etik ikilemlerin örneği bulunmakta ve etik dışı davranışların yol açabileceği sonuçlar yansıtılmaktadır. Bu doğrultuda film, psikoterapistlere etik açıdan önemli bilgiler sağlamaktadır.

Kaynakça

- American Psychological Association. (2002). Ethical principles of psychologists and code of conduct. *American Psychologist*, 57(12), 1060-1073. doi: 10.1037/0003-066X.57.12.1060
- Gabbard, G. O. ve Gabbard, K. (1999). *Psychiatry and the cinema* (2. Ed.). American Psychiatric Association.
- Gençoğlu, C. (2019). Türk sinemasında psikolojik danışma/psikoterapi algısı. *Social Sciences*, 14(5), 2203-2224. doi: 10.29228/TurkishStudies.37369
- Gharaibeh N. M. (2005). The psychiatrist's image in commercially available American movies. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(4), 316-319. doi: 10.1111/j.16000447.2004.00489.x
- Köse, B. (2007). Sinemada psikoterapistler ve psikoterapi etiği. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(41), 1-15.
- Lampropoulos, G. K., Kazantzis, N. ve Deane, F. P. (2004). Psychologists' use of motion pictures in clinical practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 35(5), 535-541. doi: 10.1037/0735-7028.35.5.535
- Orchowski, L. M., Spickard, B. A. ve McNamara, J. R. (2006). Cinema and the valuing of psychotherapy: Implications for clinical practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37(5), 506-514. doi: 10.1037/0735-7028.37.5.506
- Pope, K. S. ve Vasquez M. J. T. (2016). *Psikoterapi ve danışmanlıkta etik: uygulama için bir kılavuz* (4. baskı). (M. Akhun, Y. Korkut ve İ. Dağ, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Schneider, I. (1987). The theory and practice of movie psychiatry. *The American Journal of Psychiatry*, 144(8), 996-1002.
- Schill, T., Harsch, J. ve Ritter, K. (1990). Countertransference in the movies: Effects on beliefs about psychiatric treatment. *Psychological Reports*, 67(2), 399-402. doi: 10.2466/PR0.67.6.399-402
- Schneider, I. (2002). Cinema and psychotherapy. *Encyclopedia of Psychotherapy*, 1, 401-406.
- Sommers-Flanagan, J. ve Sommers-Flanagan, R. (2015). *Klinik görüşme psikolojik değerlendirme esasları* (6. baskı). (Çev. G. Akbaş ve L. Korkmaz). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Türk Psikologlar Derneği (2004). *Türk psikologlar derneği etik yönetmeliği*. <https://www.psikolog.org.tr/tr/files/folder/etik-yonetmeliği-x389.pdf> (Erişim tarihi: 15.01.2021).
- Wahl, O., Reiss, M. ve Thompson, C. A. (2018). Film psychotherapy in the 21st century. *Health Communication*, 33(3), 238-245. doi: 10.1080/10410236.2016.1255842
- Wedding, D. ve Niemiec, R. M. (2003). The clinical use of films in psychotherapy. *Journal of Clinical Psychology*, 59(2), 207-215. doi: 10.1002/jclp.10142
- Young, S. D., Boester, A., Whitt, M. T. ve Stevens, M. (2008). Character motivations in the representation of mental health professionals in popular film. *Mass Communication & Society*, 11(1), 82-99. doi: 10.1080/15205430701597775

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.